Punkt i protokollet PR 20/2020 rd

Plenum

Tisdag 10.3.2020 kl. 14.06—15.10

2. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Hansel Ab, 60 § i lagen om offentlig upphandling och koncession samt 64 § i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster

Regeringens proposition RP 47/2019 rd
Utskottets betänkande EkUB 1/2020 rd

Andra behandlingen

Förste vice talman Antti Rinne: Ärende 2 på dagordningen presenteras för andra behandling. Innehållet har godkänts i första behandlingen och lagförslagen kan nu antas eller förkastas.

Debatt

14.06 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on kilpailutuksia ja hankintoja huomioiva Hansel-laki. Tulee seurata jatkossakin, miten tämä laki tulee etenemään ja menestymään. Julkisilla hankinnoilla on paljon merkitystä, ja näissähän liikkuu isot rahat. Varsinkin ruokahuollon hankinnoilla olisi todella iso merkitys, jos ne olisivat kotimaista lähiruokaa elikkä oikeaa, aitoa lähiruokaa. Toivoisin, että joskus olisi sellainen tilanne, että julkiset hankinnat, valtio ja kunnat, ottaisivat lähiruuan käyttöönsä. Lähiruoka olisi hyvä työllisyydelle, huoltovarmuudelle, Suomen omavaraisuudelle ja ennen kaikkea Suomen elinvoimaisuudelle ja myös Suomen maaseututuotannolle. Toivoisin, että joskus olisi sellainen tilanne, että julkiset hankinnat olisivat ruuan osalta lähiruokaa.

14.07 **Mikko Savola kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä Hansel-yhtiöiden kilpailuttaminen on ollut vahvasti tapetilla, kun on tehty niin suuria hankintoja, että käytännössä hankinnat ovat menneet Suomen rajojen ulkopuolelle näitten hyödykkeitten osalta. Sen vuoksi meidän pitääkin jatkossa kiinnittää entistä suurempaa huomiota siihen, että nämä hankinnat pystytään tekemään pienempinä osina ja kuntien hankinnoissa suositaan niitä alueellisia kilpailutuksia, jotta myös ne alueelliset, paikalliset yritykset ja ylipäätään suomalaiset yritykset pystyvät osallistumaan näihin kilpailutuksiin.

Ei voi olla niin, että meidän keskeiset hankintamme — mitä kunnat tekevät, mitä kuntapäättäjät tekevät, kuntayhtymät ja maakunnalliset hankintarenkaat — menisivät maamme rajojen ulkopuolelle, vaan pitää pystyä antamaan mahdollisuus niille paikallisille yrittäjille...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Savola, odotatteko hetken. — Pyydän, että salissa käytävät keskustelut siirretään ulkopuolelle. — Olkaa hyvä.

Niin, eli kiinnitetään huomiota siihen, että hankinnoissa mahdollistetaan se paikallisten yritysten osallistuminen. Tästä on hyviä esimerkkejä esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalta, kuinka sairaanhoitopiirin hankintarengas kilpailuttaessaan elintarvikehankinnat pystyi laittamaan hankintakriteereihin sellaisia laatutekijöitä mukaan, että käytännössä reilut 90-prosenttisesti elintarvikkeet ovat kotimaisia ja vielä lähiruokaa. Hankinnoilla ja hankintojen kilpailutuskriteereillä on erittäin suuri rooli siinä, kuinka paljon näitä paikallisia pystytään hankinnoissa ottamaan huomioon. Ja sen vuoksi, kun Hansel Osakeyhtiötä koskevaa lakia on muutettu siten, että siihen ovat tulleet mukaan myös evankelisluterilainen kirkko, ortodoksinen kirkko ja Kela, eli tässä tahossa on hyvin paljon näitä osallistujia mukana, tässä yhtiössä pitää ottaa huomioon nämä alueelliset painopisteet ja se, että näitä kilpailutuksia myöskin pirstotaan niin sanotusti pienempiin kokonaisuuksiin.

14.10 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Savola tuossa edellä hallituspuolueen edustajana piti hyvän puheenvuoron. Toki me oppositiossa toivoisimme, että hallituspuolueet toimisivat tämän mukaisesti myös hallituksessa, että omistajaohjaus toimisi nimenomaan tähän suuntaan, että näitä kilpailutuksia ei tehtäisi niin sanotusti helpoimman kautta eli ei tehdä hirveän suuria kilpailutuksia ja toisaalta sitten mennä pelkkä hintakärki edellä. Laatu on yksi hyvin olennainen silloin, kun halutaan, että suomalaiset paikalliset pienemmätkin yritykset voivat niihin osallistua ja pärjätä. Ne tekevät yleensä laadukkaita tuotteita.

Toisaalta sitten tämä, minkä edustaja Savolakin nosti esille, eli hankintojen pilkkominen hieman pienempiin kokonaisuuksiin: Yksi esimerkki on tienhoito, jossa kilpailutukset tehdään tänä päivänä niin suurina, että meillä on käytännössä vain muutama, jotka niitä voivat tarjota. Sen jälkeen itse asiassa ne tekevät alihankintasopimuksia sitten niille, jotka ennen nämä tiet hoitivat. Ja miten ne tiet silloin ennen hoidettiin? Ne hoidettiin paremmin, sillä silloin siitä ei ottanut sen ison kilpailutuksen voittaja ensimmäistä siivua pois ja tienpitoa pystyttiin tekemään huomattavasti paremmin.

Katsoin, että tuo Hanselin puhtaanapidon tarvikkeiden iso kilpailutus, jonka arvo on 50 miljoonaa, on nyt mennyt päätökseen, ja siinä keskisuomalainen, jyväskyläläinen Suomen MediTuote Oy on voittanut tuon tarjouskilpailun. [Toimi Kankaanniemi: Oikein!] Toivotaan, että se säteilee sitten pk-yrityksiin, pienempiin yrityksiin, sillä eihän yksi yritys missään tapauksessa pysty tätä kokonaisuutta yksin hallitsemaan vaan tarvitsee siihen kumppaniyrityksiä.

Toivoisin, että omistajaohjaus veisi tätä siihen suuntaan, että kilpailutukset olisivat aidosti pienempiä — niin kuin edustaja Savolakin toi esille — ja alueellisia. Silloin me saisimme sinne todennäköisesti vielä enempi tarjoajia.

Hanselhan on kilpailuttamassa myös meidän ruokaamme vielä tätäkin suuremmalla kilpailutuksella. Toivon, että silloin otetaan kilpailutuksessa huomioon sellaisia näkökantoja kuin esimerkiksi kuljetuksen aiheuttama ilmastorasitus. Silloin meillä on aito keino suosia sitä lähiruokaa — lähellä tuotettua perunaa, porkkanaa, lihaa, maitoa — ja valita sitä kautta myös työllisyysvaikutuksiltaan parhaita tuloksia.

Toivon, että pääministeri Sanna Marinin hallitus tässä omistajaohjauksessa nyt hivenen terävöityisi, että nämä hyvät puheet eivät jäisi hallituspuolueilta pelkiksi puheiksi vaan muuttuisivat myös teoiksi.

14.13 **Ruut Sjöblom kok:** Arvoisa puhemies! Suomen yrittäjäkentästä 99 prosenttia on pk-yrityksiä. Hankintojen jakaminen osiin on pk-yritykselle erittäin tärkeää, jotta niillä on kapasiteettia vastata tarjouspyyntöihin. Mahdollisuus jättää osatarjouksia tuo kilpailutukset huomattavasti laajemman yritysjoukon ulottuville kuin isommissa hankinnoissa, joita ei osiin jaeta. Kun hankinnat jaetaan sopiviin palasiin, markkinat eivät keskity vain suurille toimijoille ja toisaalta hankkija ei jää yhden toimittajan loukkuun. Huomattava osa pk-yrityksistä on kokenut, että hankintayksiköt eivät ole jakaneet hankintoja tarkoituksenmukaisiin osiin, jotta niihin voisi osallistua. Tämä tulee esiin uusimmasta yrittäjägallupista.

Oli kyse minkä kokoisesta hankinnasta tahansa, ovat julkiset hankinnat ja hankintalaki kaikkien kansalaisten yhteinen asia. Kyse on siitä, mitä yhteisillä verorahoilla hankitaan ja onko hankinnat kilpailutettu kattavasti ja avoimesti.

Käsittelyssä oleva esitys on sikäli kannatettava, jos ja kun tarkoitus on yksinkertaistaa ja sujuvoittaa toimintaa. Kuitenkaan tämä ei ole täysin ongelmatonta. Hanselin tehtävien osalta asiantuntijapalvelut ovat sellaisia, että vastaavia palveluita tarjoavat myös yksityisesti toimivat, muun muassa asianajajakonsulttipalvelut. Talousvaliokunta mietinnössään totesi pitävänsä kilpailuneutraliteetin kannalta ongelmallisena, että julkishallinnon toimija, joka saa lakiin perustuen tietoa markkinoiden toiminnasta, harjoittaa samankaltaista toimintaa. On hyvä, jos Hanselin toiminnan vaikutuksia seurataan, ja kuten esityksessä luvataan, jos markkinat häiriintyvät, niin ryhdytään tarvittaviin toimiin.

14.14 **Hussein al-Taee sd:** Arvoisa puhemies! Tosiaan talousvaliokunnassa nimenomaan tätä markkinahäiriön näkökulmaa haluttiin ottaa huomioon, pitää huoli siitä, että yrityksillä olisi tasaisia mahdollisuuksia myös tähän kokonaisuuteen osallistua.

Ehkä varsinainen puheenvuoroni liittyy nyt siihen, että Hanselissahan on otettu huomioon se, että nimenomaan tämä paikallisuus olisi mahdollista, eli kuntapäättäjille on annettu mahdollisuus osallistua tarjouskilpailujen laatimisiin Hanselin kanssa, ja se mahdollistaa sen, että kunnat todella pääsevät vaikuttamaan siihen, että esimerkiksi ruokapalveluun liittyvät kysymykset ovat lähialueelta hoidettuja.

Sen lisäksi tässähän on ollut mahdollisuus koko ajan, että näihin kilpailuihin osallistuttaisiin niin, että muutama pieni yritys tai useampi yritys voisi yhteisesti osallistua tällaiseen hankintaan ja kilpailutukseen, mikä taas mahdollistaa sen, että yhä useampi yritys pääsee tässä vaikuttamaan omaan tilanteeseensa. Eli tässä kohtaa, kun on puhuttu siitä, että on mahdollisuus siihen, että kilpailutuksen voittaa ulkomainen yhtiö, niin ei siinä mitään, olemmehan EU:n sisällä, mutta on hyvin todennäköistä, että kilpailutuksen voittaa kyllä kotimainen yhtiö, kun ne osaavat tulla yhteen ja tehdä sen tyyppisiä tarjouksia, joihin sitten pystytään vastaamaan.

Eli tässä vaiheessa näkisin, että tässä Hanselin toimintaa kritisoidaan pikkasen turhaan, koska tulokset varsinkin tässä viimeisimmässä, minkä Medi-palvelut voitti, näyttävät kuitenkin toteen sen, että nimenomaan paikallinen, nimenomaan pk-yritys on voittanut tämän tyyppisen tarjouksen, ja tässä kohtaa minun mielestäni Hanselin toiminta kestää hyvin tätä tarkastelua. Toki kehittämisen varaa on, mutta tähän asti on onnistuttu ihan hyvin.

14.17 **Peter Östman kd:** Arvoisa puhemies! Tästä asiasta on viime aikoina käyty vilkasta keskustelua, ja me olemme kuulleet edustajakollegoilta hyviä puheenvuoroja. He kannattavat kyllä sitä, että pk-yrityksiä tuettaisiin näissä kilpailutuksissa.

EU-hankintojen osaltahan laki on jo kauan selkeästi ohjannut jakamaan hankinnat osiin, ja onhan se meidän nykyisessäkin hankintalaissa, jonka tulisi ohjata Hanselin ja kuntien toimintaa, selkeästi sanottu, mutta silti olemme kuulleet näistä isoista hankinnoista sellaisia esimerkkitapauksia, joita ei ole jaettu osiin, vaan yhden toimittajan on odotettu hoitavan koko hankinta useille kymmenille kunnille sekä valtiolle. Kysyn, miten tämä on mahdollista, kun meillä on kerran voimassa oleva laki, joka mahdollistaisi, että näitä hankintoja pilkottaisiin pienempiin osiin. Miten se on mahdollista, että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri päättää näin? Ketkä ovat siellä päättämässä? Olisiko meidän syytä katsoa peiliin, miten me toimimme sitten kunnallisella tasolla, ettemme me vain pidä kauniita puheita tässä salissa?

14.18 **Anne Kalmari kesk:** Arvoisa herra puhemies! Erittäin hyvä puheenvuoro, edustaja Östman. Nimittäin aina silloin, kun päätökset menevät isompiin paikkoihin, siirtyvät esimerkiksi sairaanhoitopiirille tai kuntayhtymille, niin on vaara, että ne päätökset, mitä jo kuntatasolla tehtiin, liudentuvat, ja enää esimerkiksi paikallisuus tai suomalaisuus, kestävät tuotantotavat eivät olekaan tärkeitä.

Olen todella mielissäni siitä, että tässä salissa on niin paljon keskusteltu lähiruuasta. Jos tahtotila on, päättäjät pystyvät antamaan selkänojan hankkijoille, olivat ne suuria tai pieniä. Meillä on vaikka suuresta Lahden kaupungista esimerkki, miten siellä pystytään ottamaan lähiruoka huomioon, kun se selkänoja on annettu ja tahtotila ruokahuollossa on. Meillä on esimerkkiä pienistä kunnista, vaikkapa Konneveden kunta, jossa tämä sama on pystytty tekemään. Voidaan laittaa sellaiset kriteerit, että saadaan haluttua tuotantotapaa elintarvikkeissa.

Mutta kun edustaja Heinonen nosti tässä ihan hyvin esimerkiksi tienpidon suuret kokonaisuudet, joissa välikäsille jää rahaa, niin sen lisäksi kyllä energian ja lämmön tuottaminen on yksi vastaavan tyyppinen asia. Minusta on aika outoa se, että sen takia, että viranomaiset katsovat, että se aiheuttaisi lisätyötä, jos he jatkavat voimassa olevia, jopa puolet halvempia sopimuksia hakkeella, he vetävät useita eri paikkakuntien laitoksia nippuun, ja lämmöntuotannon pitäisi olla vaikkapa sitten pelletillä, joka voi olla tuplaten kalliimpaa. Mielestäni kannattaisi aina silloin, kun se on myös taloudellisesti järkevää ja tukisi kokonaisedullisuutta, lähipaikkojen työllisyyttä ja taloutta, miettiä se kilpailutus niin, että sitä ositettaisiin. Näitä tämäntyyppisiä toimintamalleja on kyllä ihan mahdollista Hanselin käyttää, joita kunnissakin käytetään, ja vielä kun sinne on talousvaliokunta antanut selkänojaa, niin rohkaistaan omia toimijoitamme toimimaan niin kuin tämä talo tahtoo.

14.20 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Kilpailutuksissa, erityisesti julkisissa kilpailutuksissa, totta kai päätavoitteena on saada kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous ja tehdä siitä sopimus. Mutta jos hintaa katsotaan tai jos paketoidaan niin isoiksi kokonaisuuksiksi, että voi sanoa, että pk-sektori ja jopa suomalaiset yritykset eivät pysty tarjoamaan, niin tällöinhän lopputulos voi olla itse asiassa päinvastainen. Voi käydä niin, että ne työllisyysvaikutukset ja tuotanto siirtyvät meidän rajojen ulkopuolelle, ja tällöin me sahaamme ikään kuin omaa oksaa. Siksi tämä on niin tärkeä asia, ja siksi tähän asiaan kiinnitettiin erityistä huomiota viime vaalikaudella, kun säädimme nykyistä hankintalakia. Hankintalakihan lähtee siitä, että lain mukaan hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjo-

ajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuun. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tehdään mielekkäitä kokonaisuuksia, jotka mahdollistavat tämän.

Kun tässä on käytetty erinomaisia puheenvuoroja tästä Hanselin toiminnasta, niin ei tässä oikeastaan juuri muusta ole kysymys kuin siitä, että tätä lainsäätäjän tahtoa myös kaikessa toiminnassa ja kilpailutuksessa noudatettaisiin ja kun mietitään näitä kokonaisuuksia, huomioitaisiin, että me emme jätä suomalaisia pk-yrityksiä kilpailutuksien ulkopuolelle sen takia, että ne ehdot ja rajaukset ovat senkaltaisia, että ne eivät pysty osallistumaan.

Tuon vielä lopussa, arvoisa puhemies, esille minusta mielenkiintoisen ajatuksen: Muistan lukeneeni, että Texasin osavaltiossa USA:ssa oli käytössä sellainen järjestely, että siellä lainsäädännöllä ohjattiin pk-sektorille 20 prosenttia hankinnoista, mikä mahdollisti sen, että pienet ja keskisuuret yritykset saivat tavallaan referenssikauppoja, pystyivät omilla tuotteillaan tulemaan markkinoille ja syntyi uusia innovaatioitakin sitä kautta ja buustattiin pieniä yrityksiä ja keskisuuria yrityksiä kasvuun. Tämmöinen toimintahan olisi minusta aivan loistavaa ja samalla se palvelisi koko Suomea ja meidän kasvua ja kehittymistä.

14.23 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Jo nykyinen hankintalaki ja varsinkin sitä ennen tehty hankintaselonteko, kaikkihan nämä, korostivat sitä, että kilpailutukset tulee tehdä sillä tavalla, että myös pienemmillä yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailuun. Tämä tapaus, mikä viimettäin on noussut valtavasti, viimeinen Hanselin tekemä iso kilpailutus, joka päättyi yhden toimijan voitoksi, on varmasti kouluesimerkki siitä, miten ei tulisi toimia. Lakihan antaa täyden mahdollisuuden kilpailuttaa ja jakaa tarjouspyyntö pienempiin osiin ja sitten kilpailuttaa sillä keinoin, jolloin paikallisetkin yritykset toimivat. Tietääkseni Hanselia sitovat nämä samat ilmastovaatimukset kuin kaikkia muitakin yrityksiä, jotka valtion puolesta töitä tekevät, elikkä pyritään minimoimaan kuljetukset, jolloin päästöjä syntyy mahdollisimman vähän ja ennen kaikkea paikalliset yritykset ja kotimaiset tuotteet pääsevät markkinoille. Nythän emme tiedä aina kaikissa tapauksissa, mistä ne tuotteet sinne tulevat, kun tavaratoimitukset liikkuvat. Ne voivat tulla yhtä hyvin ulkomailta, ja kuka ottaa selvää, mistä ne tulevat, eikä semmoista selvittäjää olekaan, joka jokaisen paketin tutkii, se on selvä asia.

Mutta se, mikä minua eniten huolestuttaa tässä kilpailutushurjuudessa, jota Suomessa tällä keinoin harjoitetaan, jossa suuria urakoita annetaan ja suurilla toimituksilla heitetään pienet pihalle: sehän on kysymys puhtaasti huoltovarmuudesta. Jos energiapuolella lähdemme tälle tielle, niin kuin olemme jo lähteneet... Tapasin viikko sitten maanantaina suomalaisen yrittäjän, joka toimii yhteistyössä itänaapurin kanssa, hän toimittaa sieltä kotimaahan puuta ja ennen kaikkea energiapuuta, jonkun verran turvettakin tulee. Kun me olemme nyt tekemässä tätä ilmastopolitiikkaa, ja tuntuu, että kotimaiset energiat, varsinkin turve, on lopetettava, niin mehän teemme karmean strategisen virheen. Urho Kaleva Kekkonen aikoinaan elämäntyönään varoitti meitä aina siitä, että me emme saa koskaan tulla riippuvaisiksi itänaapurista tulevan energian toimituksista. Totta kai sieltä energiaa voi tulla, mutta emme voi olla siitä riippuvaisia. Kauppaa meidän pitää hyvän naapurimme kanssa aina käydä, se on Suomen kansalle ollut aina hyvästä, en sitä koskaan ole moittinut, mutta emme saa tulla riippuvaisiksi. Nämä ovat kaksi eri asiaa. Nyt tällä energiapolitiikalla, missä nyt turvetta ollaan lopettamassa, Suomi tulee täysin riippuvaiseksi Venäjältä tulevasta hakkeesta. Se tulee johtamaan — sellaisina päivinä, jolloin se kova pakkaspäivä Suomessa koittaa — valtaviin hinnannousuihin. Jokainen kansanedustaja tässä talossa aivan varmasti tietää sen, onko meillä budjetissa yhtään liikkumavaraa kompensoida joita-

kin nousevia energiakustannuksia nykyisessä taloustilanteessa, kun kohta esitellään talossa leikkauslistoja. Ei varmasti ole, ei yhtään senttiä ole, ei yhtään euroa ole — päinvastoin joudumme leikkaamaan. Toivon, arvoisat edustajakollegat, että tämä asia otetaan vakavasti, koska jos ajamme energiapolitiikkamme riippuvaiseksi naapurimaasta ja ajamme omat energianlähteemme alas, niin otamme sellaisen riskin, jota ei missään tapauksessa saa ottaa. [Mauri Peltokangas: Loistava puhe!]

14.26 **Toimi Kankaanniemi ps:** Herra puhemies! Viime viikolla täällä keskusteltiin todellakin tästä Hanselin yhdestä kilpailutuksesta hyvin väkevästi, ja itsekin siihen osallistuin. Nyt tiedämme, että ne tiedot, mitä silloin meille täällä tuli keskustelussa ilmi, eivät aivan pidä paikkaansa, vaan tämän puhtaanapitotuotteiden kilpailutuksen voitti jyväskyläläinen Suomen MediTuote Oy, pieni tukkufirma, joka toki — niin kuin täällä sanottiin — varmasti hankkii eri tahoilta näitä tuotteita. Eli tältä osin on syytä oikaista, että Hanselia ei syytetä siitä, mihin se ei ole syyllinen.

Kaiken tämän takana on EU:n kilpailudirektiivi. Muistan, että kun silloin runsas kymmenen vuotta sitten käsiteltiin hankintalakia talousvaliokunnassa, eräs asiantuntija sanoi, että siellä direktiivissä on muistaakseni toistasataa rajoitetta, jotka ohjaavat kansallista lainsäädäntöä eli meidän hankintalakia ja tekevät sen sitten tavattoman vaikeaksi. EU:llehan tämä kilpailu on yksi pyhimmistä asioista, se, että sen toimivuus pelaa kaikkialla, ja silloin sitä joudutaan lainsäädännössä toteuttamaan meilläkin.

No, Hansel on kunnille vapaaehtoinen, ei ole pakko käyttää Hanselia, ja esimerkiksi tämä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on käyttänyt omaa hankintaa, ja silloin se voi tehdä sen ihan niin kuin itse harkitsee, lain puitteissa, mutta täytyy muistaa, että usein nämä hankinnat tekee kunnissa ja kuntayhtymissä nykyisin yksittäinen virkamies, ja hän on sidottu lain määräyksiin, ja jos hän niistä poikkeaa, niin kunta joutuu markkinaoikeuteen — joku kilpailija, joka on hävinnyt, varmasti vie sinne — ja jos virkamies tekee parikin kertaa päätöksen, joka menee nurin markkinaoikeudessa ja tuo kunnalle sitten ison hyvityslaskun tai muita monenlaisia vaikeuksia, niin siinä on aika vaikeassa tilanteessa tämä viranhaltija. Saattaa tulla jopa virasta potkut, jos useammin käy näin, että tekee laittoman päätöksen. Usein tämä johtaa siihen, että hinta ratkaisee liikaa hankinnassa, ja taas sitten esimerkiksi tämä paikallinen yritys tai pk-sektori kärsii juuri tämän takia.

Eli tässä on kyllä monenlaisia tekijöitä, mutta sanoisin, että suurin ongelma on EU:n ylikireä kilpailudirektiivi, joka johtaa tähän käytäntöön. Kaikki olemme, ja minäkin olen, voimakkaasti sitä mieltä, että pk-yrityksiä pitää suosia ja pitää paikallista käyttää aina kun se on mahdollista, mutta täytyy muistaa tässä kokonaisuudessa nämä rajoitteet, mitä tähän sisältyy.

14.29 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! On erinomaista, että tätä keskustelua täällä nyt käydään vielä uudestaankin. Kyllä täytyy todeta, että kilpailulainsäädäntö tulisi tarkistaa ihan merkittäviltä osin. Myös meidän euroedustajiemme Brysselissä tulisi huomioida tämä EU-direktiivistä alkunsa saanut, ainakin Suomen kannalta täysin kohtuuton kilpailutuslainsäädäntö.

Kilpailutuksen seurauksena tällä hetkellä syntyy paikallista työttömyyttä ja paikallista ahdistusta. Esimerkkinä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri kilpailutti ensihoidon kuljetukset sillä seurauksella, että kaikki ne yrittäjät, jotka olivat sillä laajalla alueella hoitaneet näitä palveluja lähellä ihmisiä siellä pienten kylien ja kaupunkikuntien keskellä jo toista-

kymmentä vuotta, hävisivät kilpailun sellaiselle yhtiölle, jolla ei ollut yhtään kuljetuskalustoa, ei työntekijöitä, mutta oli halvin hinta. [Mikko Lundén: Onko näin?] — Kyllä. — Tällä seurauksella nämä joutuivat sanomaan irti sata ihmistä työttömäksi, joutuivat myymään kalustonsa ja kaikki pois.

Puhemies! Tässä toiminnassa ei ole järjen häivää tällä hetkellä. Tilanne on niin hankala, että nyt, hallituspuolueiden edustajat, jotka täällä olette, kyllä ihan iltakoulua suosittelisin teille tämän kilpailutuslainsäädännön puitteissa ja sitä, että käytäisiin läpi nämä porsaanreiät, mitä siellä on: miten joku sellainen yhtiö voi voittaa tarjouskilpailun, jolla ei ole edes kalustoa eikä työntekijöitä? [Mikko Lundén: Ohhoh!] Kun heiltä oli kysytty, miten he tämän järjestävät, vastaus oli, että siihen mennessä kun aloitamme, meillä on. No, kyllä ihmettelen. Ihmettelen, mistä nämä kaikki pääomat ja muut otetaan.

Arvoisa puhemies! Tämä ei nyt ole ihan tämän tekstin alla oleva asia, mutta kyllä tämä pienyrittäjien tukeminen ja näihin tosiasiallisiin ongelmiin tarttuminen iso huoli on.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kuten edustaja huomasi, asia meni hieman ohi tämän käsiteltävän asian. Pyydän tähän huomiota.

14.31 **Lulu Ranne ps:** Arvon puhemies! Julkiset hankinnathan ovat vuosittain noin 35 miljardia euroa, ja meillä on hyvin paljon ongelmia paitsi nykyisen lainsäädännön osalta, jota tietenkin täytyy korjata, myöskin hankintaosaamisessa. Kuntien hankintaosaamisessa on valtavasti puutteita, ja tästä kärsii koko kansa. Julkisella sektorilla on jo tällä hetkellä nykyisen lainsäädännön puitteissa hyvinkin mahdollista laillisesti esimerkiksi suosia lähiruokaa. Mutta koska hankintaosaaminen ei ole sellaisella tasolla, että me saisimme tästä nykylainsäädännöstä kaiken irti, sitä täytyy tietenkin vahvistaa joka suunnalla.

Sitten nostan julkisista hankinnoista esiin tämmöisen ikävämmän näkökulman. Kuntakorruptio näkyy nimenomaan julkisissa hankinnoissa, maankäytössä ja rakentamisessa. Ehkä tässäkin salissa on jo nostettu sellaisia tapauksia esiin, joissa tätä kuntakorruptiota on ollut havaittavissa. Meillä on erittäin tärkeää, että me pidämme kiinni siitä, että joka ainoa hankinta, joka meillä kunnissa ja julkisella taholla ylipäätään toteutetaan, olisi mahdollisimman avoimesti ja ammattitaitoisesti tehty, että voidaan jälkikäteenkin tarkistaa, että onhan kaikki mennyt niin kuin piti. Lainsäädäntöä voitaisiin tältä osin kehittää — toki tässä nyt viilataan tätä lakia — niin että voisi esimerkiksi sellainen olla mahdollista, että kaikki ostolaskut julkistettaisiin kaikissa Suomen kunnissa aina, ja tämä voisi koskea myöskin kuntien yhtiöitä. Eli tässä on ihan tämmöinen harkinnanvarainen jatkokehittämisajatus julkisten hankintojen osalta. — Kiitoksia.

14.33 **Arto Pirttilahti kesk:** Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävän asian ydin on se, että viime kaudella Hansel ja Kuntahankinnat yhtyivät, ja siitä tehtiin erillinen lainsäädäntö. Siinä lainsäädännön yhteydessä jäi sitten vielä kesken tämän Hanselin niin sanottu viranomaistoiminta, mikä tässä lainsäädännössä nyt tulee käyttöön, ja myös sitten se, että Hansel voi kerätä tietoa näistä hankinnoista. Tämä on se lähtökohta.

Toki tässä nämä edellä tulevat asiat liittyvät tämänkin päivän kohtaan, koska Hansel on myös neuvoja näiden eri asioiden osalta, ja toivoisinkin, että juuri tämä kuntahankintojen puoli, se osaaminen, hankintaosaaminen, millä he neuvovat myös näitä yhtiöitä, vahvistuisi tässä Hansel-yhtiössä. Suomessahan kunnat tekevät omia hankintoja, sitten on erillisiä

kuntaryhmiä, mitkä tekevät omia hankintojaan, ne tulevat sitä kautta. Markkina on siis todellakin se 35 miljardia euroa vuodessa.

Yhdyn myös täysin siihen näkemykseen, kun viime kaudella tehtiin uusi hankintalaki, että sitä hankintalakia kunnissa ja näissä hankintayhtiöissä ei osata käyttää. Me voimme mahdollisesti pilkkoa hankinnat siellä, me voimme painottaa innovaatiota, me voimme painottaa työllisyyttä, me voimme painottaa ympäristöasioita, me voimme neuvotella erilaisten hankintaryhmien kanssa ennen sen hankinnan tekoa, ja katsoa, onko siellä esimerkiksi vaikka kausivihanneksia saatavissa lähialueelta. Nämä kun vain tehdään sinne hankintaan, niin voidaan toimia. Mutta tässä toinen puoli voi olla näistä vastuussa olevien virkamiesten pelko, että hankinnoista tulee valitus. Se on yksi asia, eli siinäkin on se osaaminen. Meidän pitäisi vahvistaa näiden virkamiesten osaamista, että osattaisiin tehdä niitä hankintoja myös siihen tapaan, että myös paikalliset pk-sektorin yritykset pääsisivät mukaan.

Täällä edustaja Kankaanniemi otti EU:n syyksi, mutta ehkä näillä perusteluilla en veisi niin kauas tätä asiaa. Kyllä meidän täytyy katsoa se oman kunnan päätöksenteko ja oman kunnan omat hankinnat ja valtionkin omat hankinnat. Tässä otan esimerkiksi kyllä sen, mitä edustajat Hoskonen ja Kalmarikin ottivat esille, että esimerkiksi valtion ja kuntien pitäisi olla esimerkki. Tällä hetkellä Senaatti-kiinteistöt kilpailuttaa todellakin energiaa Suomessa siten, että tulee isoja kymmenien lämpölaitosten yhdistelmiä. Näihin sitten ollaan tuuppaamassa pellettiä [Anne Kalmarin välihuuto: Venäläistä!] — venäläistä pellettiä. Sanokaa mitä sanotte, niin kuitenkin näillä yhtiöillä on selvät jäljet sinne, mihin Hoskonenkin viittasi, ja vähintäänkin naapurirajan taakse. Kyllähän tämä on huoltovarmuuskysymys, ja tähän pitää mennä. Mutta toivon, että Hansel voisi neuvoa tässä myös valtiotakin.

14.36 **Anne Kalmari kesk:** Puhemies! Yhdyn tähän edustaja Pirttilahden erinomaiseen puheenvuoroon. Ajattelin vielä omassa puheenvuorossani nostaa nimenomaan tätä neuvottelumenettelyä menetelmänä, joka on hyvin vähän tunnettu vielä mutta jota kannattaisi enemmän käyttää. Sen lainsäädäntö meidän kaikille kunnille ja muille julkisille yhteisöille suo. Eli se on hyvin avoin toimintatapa, joka kutsuu koolle kaikki alan toimijat. Käydään yhdessä läpi, millä ratkaisumenetelmillä mikäkin tuote tai toiminta pystyttäisiin tekemään, ja kilpailutus pystytään hyvin avoimesti sitten tekemään siltä pohjalta, eli tämä ei suosi ketään yksittäistä toimijaa, mutta antaa mahdollisuuden myös erilaisille toimintamalleille päästä toteuttamaan ehkä jossain tapauksissa myös halvempia toimintatapoja, kuten esimerkiksi tässä energiantuotannossa olisi hyvin voinut tehdä.

Hyvä esimerkki elintarvikepuolelta on vaikkapa se, että kilpailutetaan aikarajoite: perunan kuorimisesta tulee olla tietty aika, kun se on toimitettu. Voidaan laittaa laatutekijöitä vaikkapa siihen, että liha täytyy olla jäljitettävissä. Voidaan vaatia, että maito on gmo-vapaata. Voidaan vaatia, että marjat ja kasvikset tulee voida käyttää ilman kuumentamista, joka ei ole ulkomailta tuoduissa tuotteissa mahdollista erilaisten bakteerien ja bakteeritautien vaaran vuoksi. Tämäntyyppisiä esimerkkejä kyllä löytyy, kun vain on se selkänoja ja yhteinen tahtotila.

14.38 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Vielä sen verran näistä julkisista hankinnoista, että kun katsomme aina kokonaisuutta, niin pitää ottaa huomioon, totta kai, ensimmäisenä suomalainen huoltovarmuus: että kaikki toimii kunnolla aina, kaikissa olosuhteissa. Toisena asiana tulee puhtaus: kun esimerkiksi ruokatilauksista on kysymys, saam-

meko parasta, puhdasta ruokaa vai syömmekö ehkä joitakin ulkomailta hankittuja sellaisia ruokaeriä, joissa on vaikka lääkejäämiä tai muita ongelmia? Elikkä tämä on kansanterveysasia myös. Sitten kolmantena tietenkin tulee energiapolitiikka. Edustaja Pirttilahti puheenvuorossaan mainitsi armeijan kasarmien lämmityksen, jossa lämmityspolttoaine on kilpailutettu, ja se tällä kertaa kuulemani mukaan tulee tuolta itärajan takaa. Aikanaan nousi valtava kohu, muistaakseni 90-luvun lopulla, kun armeija kilpailutti leipätoimituksensa. Sen voitti ruotsalainen näkkäri, ja siitähän sitten meteli nousi, ja sittemmin se oikaistiin, kun suomalainen voitti seuraavan kilpailutuksen.

Näissä tällaisissa asioissa pitäisi myös olla sen verran isänmaallinen, että meidän omat hankinnat, kansakunnan kannalta tärkeät hankinnat, keskitetään aina Suomeen. Ihan varmasti voidaan tarjouspyynnöt laittaa sillä keinoin, Hansel pitää huolen siitä, että kotimaisuusaste säilyy ja kaikki turvallisuustekijät huomioidaan. Kun meillä on rauhalliset olosuhteet ja maailmassa menee kaikki hyvin, niin silloinhan ei ole ongelmaa, mutta esimerkiksi tämä nyt vallalla oleva koronakriisi, joka on kasvamassa näköjään joka päivä yhä suuremmaksi: entäpä sitten kun meillä on toimitukset ulkomailta ja omaa tuotantoa ei enää ole, mitäs sitten tehdään? Elikkä tässä asiassa kannattaa se kotimainen. Jokaisen suomalaisen ja varsinkin kansanedustajan rinnassa tulee sykkiä suomalainen sydän, jotta tehdään isänmaallisesti viisaita päätöksiä. Se ei millään lailla loukkaa kilpailulakia taikka muutakaan EU-lakia, kun toimimme oikein ja avoimesti.

Mutta tärkeää on se, että kilpailutukset tehdään niin kuin hankintaselonteko ja hankintalaki sanovat eikä tällaisena jättimäisenä möhkäleenä, koska sitten kun nämä pienet yrittäjät markkinoilta häviävät pois, niin minä luulen, että seuraavassa kilpailutuksessa ja sen lopputuloksessa hinta, yksikköhinnat, ovat hieman jotain muuta kuin tänä päivänä.

14.40 **Jari Koskela ps:** Puhemies! Nämä huolet, mitä täällä salissa on nyt tänään kuultu tästä aiheesta, ovat varmasti ihan aiheellisia. Me tiedämme, että Hanselia pidetään myöskin asiantuntijaorganisaationa. Välttämättä se ei ihan kaikilta osin sitä ole. Sitäkin palautetta on jo tullut tuossa kentältä. Nyt me tiedämme, että 5.12.2018, kun Hansel-lakia muutettiin, kunnat myöskin tulivat mukaan ja kuntahankinnat periaatteessa muuttuivat tähän Hanselin alaisuuteen. Tänä päivänä niitä kuntia taitaa olla jo lähes 200, jotka käyttävät Hanselia hyödyksensä. Senkin me tiedämme, että suuruuden ekonomia ei ole aina oikea vastaus. Kuten täällä on moneen kertaan kerrottu: jos hinta on se määräävä tekijä, niin tiedämme, että harvoin me saamme halvalla hyvää tuotetta.

Hansel itse vakuuttaa omassa mainoksessaan, että kilpailuttaa mahdollisimman hyvillä sopimusehdoilla hinta- ja laatutekijät huomioon ottaen. Toivon, että näin tapahtuu ja myöskin se kotimaisuus on siellä yhtenä keskeisenä asiana tässä kilpailutuksessa. Suomen Yrittäjät taas vastaavasti sanoo, että hankintalaki ja terve järki sanovat, että hankinnoissa tulee huomioida pk-yritysten osallistumismahdollisuudet. Tämä on juuri se, että lainkin mukaan kaikkien pitää päästä samalle viivalle. Valitettavasti vain Suomen kunnissa ei ole riittävästi hankintaosaamista, ja se on yksi sellainen suuri epäkohta, ja siitä syystä hyvin helposti saatetaan siirtyä tällaisiin suurempiin kokonaisuuksiin, ja niistä on kyllä tuolla kentällä hyvin paljon kokemuksia, miten niissä on sitten käynyt, kun ollaan jouduttu purkamaan sopimuksia ja ottamaan ne uudelleen käyttöön.

Jos vielä palaan lyhyesti tähän itse esitykseen, niin tässä muun muassa puhutaan kansainvälisten yhteishankintojen toteuttamisesta ja varoituksena myöskin mainitaan, että pitää hyvin tarkkaan miettiä, mihinkä tuotteisiin ja palveluihin kansainvälinen yhteistyö so-

veltuu — ettei tämäkin mene meidän käsistä sitten tuonne Eurooppaan. Talousvaliokunta myöskin pitää kilpailuneutraliteetin kannalta ongelmallisena, että julkishallinnon toimija, joka saa lakiin perustuen tietoa markkinoiden toiminnasta, harjoittaa varsin samanlaista toimintaa kuin markkinoilla yksityiset elinkeinonharjoittajatkin. Tämä koskee erityisesti hankinta- ja asiantuntijapalveluita. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto seuraa tarkoin Hanselin toiminnan vaikutusta asiantuntijapalveluiden markkinoihin ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jos asiantuntijapalveluiden markkinat näyttävät häiriintyvän. Toivon myöskin, että tätä täällä sitten tässäkin tulemme seuraamaan, mitenkä tämä Hanselin kehitys tulee jatkumaan, ja toivon kaikkea hyvää, että siellä tulisi hyviä ratkaisuja, vaikka nyt näyttää vähän epäilyttävältä tässä vaiheessa.

14.43 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Muutama ajatus, joka sivuaa käytettyjä puheenvuoroja nimenomaan hankintalakiin liittyen.

Edustaja Laukkanen esitti tämän kuljetusyrittäjän tapauksen, ja tässäkin on ihan selvästi kysymys siitä, minkälainen tarjouspyyntö on jätetty ja minkälainen on osaaminen hankintalain ehtojen käyttämisessä. Jos ehdoissa on selvästi pisteytetty referenssit, niin ei sinne pääse sitten mukaan sellainen yrittäjä, jolla niitä referenssejä ei kerta kaikkiaan ole ja pisteet jäävät alhaisiksi. Eli tarjouspyynnön tekijällä pitää olla siinä näkemys.

Lähiruuasta on puhuttu, ja uskon, että edustaja Hoskosen hyvä puheenvuoro saa tässä tukea. Ympäristömies Hoskonen, ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, varmasti on samaa mieltä, että kotimainen ruoka on arvossa ja sitä on pidettävä arvossa. Me emme suoraan voi vaatia kotimaista ruokaa, mutta me voimme laittaa sinne vaikka ruuan osalta pisteytykseen sen, mikä on ruuan hiilijalanjälki, ja silloin kotimainen ruoka pärjää varmasti paremmin, ja se on aivan relevantti peruste.

Edustaja Lulu Ranne puhui korruptiosta ja avoimuudesta. Olen samaa mieltä siinä suhteessa ja esimerkiksi tästä ajatuksesta ostolaskujen avoimuudesta — esimerkiksi Helsinki käyttää sitä, on käyttänyt jo pitkään. Kotikuntani Valkeakoski otti sen muutama vuosi sitten käyttöön. Kun sitä vielä kehitetään siihen suuntaan, että sieltä saadaan tieto nopeammin esille ja ehkä graafisessa muodossa ja näin poispäin, niin yrittäjän on helpompi käydä katsomassa, mitä on hankittu ja mihin hintaan.

14.45 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Tässä tänään aamulla on kymmenen aikoihin tullut hallitukselta tiedote, että Marinin hallitus aikoo täsmentää yhteishankintojen periaatteita. Tämä on hieno uutinen meille kaikille tähän keskusteluun.

Kilpailulainsäädäntö on vaikeaselkoinen. Meillä kotikaupungissani Espoossa on kymmeniä juristeja, jotka lukevat tätä lainsäädäntöä ja tulevat meille eri lautakuntiin kertomaan, että ”kun tämä asia on niin vaikea”. Ei laki saa olla sellainen, että kunnissa tarvitaan kymmenen lakimiestä selvittämään, mitä se tarkoittaa. Jos tällainen on meillä tilanne, niin silloin on kyllä lain tarkentamisen paikka selkokielelle.

Puhemies! Totean vielä sen, että näissä hankinnoissa on niin paljon erityisyyttä johtuen tästä EU:n direktiivistä, jota me täällä nyt sitten toteutamme, että kyllä kohta tosiaan tarvitaan tämmöinen hankintojen peruskoulutus joka kuntaan, jotta näihin asioihin saadaan tolkkua. Britanniaa tässä hieman kateellisena seuraan, kun ovat voineet tämän EU-taakan selästänsä ravistaa pois ja voivat nyt sitten ihan itsekseen siellä säätää lakeja ja kilpailuttaa oman maan edun mukaan näitä asioita. Ei tämä ole mikään kannanotto Suomen lähtemi-

seksi EU:sta, mutta tänään juuri tässä keskustelussa hieman heitä kadehdin. [Mikko Lundén: Täytyy harkita!]

14.47 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty todella hyviä puheenvuoroja: Hoskonen, Laukkanen, Kiuru, Koskela ja niin edelleen.

Kilpailutuksessa hinta ei saa olla niin määräävä kriteeri, että laatu kärsii ja jää toisarvoiseksi. On kohtalokasta jättää pk-yritykset vain jättiläisten jalkoihin. Liikennetiet, lähiruoka, energia-alat — ne on nostettu esille täällä keskustelussa tänään. Huoltovarmuus kaikessa on otettava huomioon. Epävarmoja aikoja eletään, niin kuin tiedetään. Suomen pitäisi olla varautunut omaan tuotantoon laajasti. EU:n kilpailudirektiivi määrää paljon — liikaa, kuten Kankaanniemi tässä selvitti. Vaikka tietää, että olisi kokonaisuuden kannalta parasta valita laatua ja ehkä pienemmän yrityksen tuote, halvin tarjous usein voittaa, koska virkamiehet pelkäävät jatkotoimia. Toivoisinkin rohkeutta virkamiehille valita useimmiten se kotimainen tuote.

Täällä on nostettu elintarvikkeet vahvasti esille, ja se on totta, että kun me syömme suomalaista lihaa, kasviksia, juureksia, kananmunia, me tiedämme, kuinka eläimiä on kohdeltu — pääosin hyvin. Me tiedämme, että ei ole liikaa antibiootteja käytetty. Mutta kun meille tulee ruokaa ulkomailta, me emme tiedä alkuperää, miten on niiden tuotteiden kanssa, joten kotimaisuus kunniaan, lähiruoka kunniaan! — Kiitos.

14.49 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tuossa Elomaa nosti kotimaisen ruoantuotannon esiin, ja siitä on moni muukin täällä puhunut, Hoskonen sen taisi aloittaa. Se on tärkeä asia, mutta kyllähän täällä jotain on nurin, hassusti, jos me täällä puhumme koko ajan kotimaisesta ruoasta — se on tärkeä asia, minä olen samaa mieltä — mutta jos kotimaisen ruoan valmistukseen rakennetaan tilat, joku navetta tai tämmöinen, niin kun maanviljelijä kilpailuttaa sen, jos se tulee teräsrakenteisena tai jonakin muuna, niin se kotimaisen ruoan tuottaja joutuu valitettavasti nykypäivänä valitsemaan hyvin usein siihen karjarakennukseen rakennusmateriaalit tai ristikot tai muut ulkomailta. Kyllä meillä aika nurinkurinen tämä juttu on. Valitettavasti tämä tilanne on ajautunut siihen. Me elämme yhteisvaluutan aikaa, joka aiheuttaa meille tällaisia ongelmia. — Kiitoksia.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen godkände lagförslag 1—3 i proposition RP 47/2019 rd utifrån beslutet i första behandlingen. Andra behandlingen av lagförslagen avslutades. Ärendet slutbehandlat.